

آداب و رسوم سیزده بدر

12 فروردین 1401

آداب و سنن نوروز در ایران معمولاً از اواخر اسفند ماه آغاز می‌شود و تا روز سیزدهم فروردین ادامه می‌یابد. رسم و رسوم و آداب نوروز ریشه در تاریخ تمدن و فرهنگ ایران دارد. بسیاری از پژوهشگران فرهنگی و مردم‌شناسان معتقدند که بر اساس مطالعات انجام شده نوروز به هیچ دینی وابستگی ندارد و آیینی ملی است؛ ولی با رونق گرفتن دین زردشت در ایران، نوروز رنگی از مذهب به خود گرفت. در بیشتر روایات اسطوره‌ای چنین آمده است که جمشید، پادشاه مشهور پیشدادی، بنیان‌گذار آیین نوروز بوده است.

سرانجام مردم پس از ۱۲ روز برگزاری جشن‌های سال نو، روز سیزدهم را در دل طبیعت می‌گذرانند و آدابی را به جا می‌آورند.

آداب و رسوم سیزده بدر اصولاً به فلسفه سیزده بدر در ایران باستان برمی‌گردد که در زیر به ۹ مورد آن اشاره می‌شود.

۱. بیرون رفتن از خانه و پناه بردن به طبیعت

مشهور است که هر کس در روز سیزدهم نوروز در خانه بماند، نحسی این روز دامن او را می‌گیرد و برای همین باید از خانه بیرون برود. در میان ایرانیان باستان هیچ روزی به عنوان روز نحس شناخته نمی‌شد. آن‌ها تنها چند عدد را به عنوان اعداد مقدس می‌دانستند مثل عدد هفت؛ اما در کتاب‌های تاریخی آمده است که در سال پنجاه و دو میلادی یونانیان روز سیزدهم سال نو را به عنوان عددی نحس وارد فرهنگ ایرانیان کردند. به این ترتیب از آن سال‌ها به بعد و با استناد به همین اعتقاد، روز سیزدهم فروردین تمام ایرانیان دست از کار روزمره می‌کشند و پس از برداشتن غذا و میوه و تنقلات که از شب پیش برای سفر یک روزه خود تدارک دیده بودند، راهی دشت و صحرا و باغ شده و آن روز را به این طریق سپری می‌کردند.

در روزگاران قدیم که شهرها دروازه‌های متعدد داشت، در روز سیزدهم هر کس از دروازه‌ای بیرون می‌رفت و از دروازه دیگری به شهر وارد می‌شد تا به این وسیله دیو شریری که به همراه او دم دروازه خروجی مانده است، در بقیه سال پشت دیوار شهر به انتظار باقی بماند و او با رها شدن از دست دیو پلید سال خوبی داشته باشد. به این صورت از خانه بیرون رفتن را برای دور کردن دیوان و شیاطین پلید از زندگی خود مؤثر می‌دانستند.

۲. سپردن سبزه به آب روان

شاید شما هم پیش خود خود می‌گویید روز سیزده بدر چرا سبزه را به آب می‌اندازند؟ در گذشته رسم بر آن بوده است که دوازده ستون از دوازده نوع غله به تعداد دوازده ماه سال سبز می‌کردند. (در مواردی هفت ستون به نشانه هفت امشاسپند) در هنگام سال نو هر کدام از غله‌ها را که رشد بهتری داشت، به

فال نیک می‌گرفتند و برای کشت آن سال از آن نوع غله بیشتر می‌کاشتند؛ چون معتقد بودند این نوع غله در آن سال برکت بیشتری به همراه خواهد داشت. آن‌ها در پایان سیزدهمین روز نوروز سبزه‌ها را در کنار نهرها می‌گذاشتند یا به جوی آب روان می‌سپردند. بعضی معتقدند که دادن سبزه به آب خاطرات کهنه سال قبل را می‌شوید یا این که با این عمل سبزی بهار از طریق رود به سراسر زمین منتقل می‌شود و طراوت و شادابی به زمین بازمی‌گردد.

۳. گره زدن سبزه

از دیگر آداب و رسوم سیزده بدر، گره زدن سبزه به منظور برآورده شدن آرزوهاست که شاید بیشتر برای جوانان دارای جذابیت بوده و منظور از آن برآورده شدن آرزو و باز شدن بخت آن‌هاست.

۴. انداختن سنگریزه به پشت سر

به اعتقاد بعضی‌ها نحسی روز سیزدهم سال نو در صورتی برطرف می‌شود که هر کسی سیزده سنگریزه به پشت سر خود پرتاب کند و از پروردگار خود بخواهد که بلا و آفت را در سال نو از سر او و عزیزانش دور کند. این رسم بیشتر در مناطق کرد نشین کشور اجرا می‌شود. مردم قزوین نیز به درون چشمه و جویبار سنگ پرتاب می‌کنند.

۵. پختن آش

یکی دیگر از آداب و رسوم سیزده بدر پختن نوعی آش است که در بعضی از نقاط در شب قبل از سیزده به در به نیت در امان ماندن از حوادث روز سیزده تهیه و بین سیزده تا از همسایه‌ها تقسیم می‌کنند. به طور کلی رسم پختن آش رشته و خوردن آن در دل طبیعت در میان اغلب ایرانیان رایج است. از دیگر خوراکی‌ها که به ویژه خوردن آن‌ها در میان مردم کردستان رایج است، می‌توان به دلمه برگ مو اشاره کرد.

۶. خوردن کاهو و سکنجبین و آجیل باقی مانده از دوازده روز عید

این کار هم اکنون نیز در میان بسیاری از مردم در نوروز رایج است. (گفتنی است در طب سنتی ایران؛ خوردن سکنجبین که طبع گرمی دارد، به همراه کاهو که دارای طبیعت سرد است، تجویز شده است.)

۷. شادی و خنده

یکی از آیین‌هایی که در گذشته سخت به آن پای‌بند بوده‌اند، شادی و خنده و نقل لطیفه‌ها و سخنان طنزآمیز و حکایات بوده است. چون معتقد بوده‌اند خنده موجب از میان رفتن بدی‌ها و پلیدی‌ها در سال جدید می‌شود.

۸. انجام بازی‌های مختلف گروهی

در این روز بازی‌های مختلف گروهی بسیار رایج است. تاب بازی، هفت سنگ، طناب کشی، وسطی، خواندن ترانه‌ها و رقص‌های محلی که اغلب به صورت گروهی و هماهنگ اجرا می‌شود نیز بسیار

پرطرفدار است. در میان بعضی از اقوام کشور بادبادک پرانی، سوارکاری، کشتی و دیگر انواع هموردجویی در میان پسران جوان نیز دیده می‌شود. از دیگر تفریحات این روز می‌توان به آب بازی و پاشیدن آب به یکدیگر اشاره کرد. گفتنی است پاشیدن آب به یکدیگر رسمی باستانی و مربوط به روز اول یا ششم بهار بوده که با گذشت زمان به روز سیزدهم نیز سرایت کرده است و فلسفه‌ای جالب دارد.

۹. گردآوری گیاهان صحرائی

در مناطق مختلفی از کشورمان که صحراها یا جنگل‌های سبزی وجود دارد، مردم محلی از خواص گیاهان خودرو در طبیعت محل زندگی خود آگاهند و در روز سیزده بدر آن‌ها را برای مصارف خانگی جمع‌آوری می‌کنند یا حتی در همان روز با این سبزی‌ها آش می‌پزند.

خرافات مربوط به روز سیزده به‌در

جعفر شهری در کتاب خود به نام «طهران قدیم» به جادوهای سیاه مربوط به روز سیزدهم اشاره کرده است و می‌گوید مردم از طریق سرخاب و سفیداب کردن دو سوسک سیاه و انجام اعمالی سعی در تفرقه افکنی میان مردم داشتند.

سخن آخر

درست است که **روز سیزده بدر** روزی برای شادی و پناه بردن به دل طبیعت است؛ اما باید بدانیم رها کردن زباله‌ها در طبیعت، شکستن شاخه درختان، آتش روشن کردن، شکار حیوانات و چیدن گل‌ها به همین طبیعت آسیب جدی وارد می‌کند و برای نگهداری از محیط زندگی خود باید از اقدام به این موارد خودداری کنیم. رسمی که در سال‌های اخیر به سیزده بدر اضافه شده، رها کردن ماهی قرمز در جویبارها و رودخانه‌هاست. از آنجا که ماهی قرمز گونه‌ای غیر بومی است که به اکوسیستم ما وارد می‌شود، بسیار آسیب‌زننده است و تأثیر مخربی بر طبیعت دارد و توصیه می‌شود آن‌ها را در استخرها و حوض‌های پارک‌های درون شهری رها نشوند.

منبع: ستاره